

K R O N İ K

«NATO'NUN GELECEĞİ»

28 — 31 TEMMUZ 1968 — TILBURG ÜNİVERSİTESİNDE
DÜZENLENEN KOLOGYUM

Prof. Dr. Nermin ABADAN

Hızla değişen dünyamızda yüzyıllardan beri kök salmış kurumların âniden alevlenen bir halkoyu değişimi karşısında birdenbire nasıl bocalıyabildiklerini en açık bir şekilde Fransa'da 1968 Mayıs olayları göstermiştir. Bu gerçek göz önünde tutulursa bundan yirmi yıl önce o devrin kuvvet dengesinin bir sonucu olarak büyük devletlerin fiilî olarak iki karşıt blok halinde yürüttükleri dış politikalarını birer ittifak sistemi içine yerleştirdikten sonra bu paktların belli bir zaman kesiminden sonra değişen şartlara uygun olarak yeniden gözden geçirme teşebbüsüne girişmeleri son derece olağan bir durumdur. Kaldı ki Nato anlaşmasını en ayrıntılı bir şekilde incelemekte bulunan Londra'daki Stratejik Etütler Enstitüsü direktörü Sir Alastair Buchan dahi bizzat kaleme aldığı bir broşürde «günümüzde bu ittifak onbeş üye devletin hemen hiç birinin halkoyunda pozitif bir heyecan ve destek görmemekte» olduğunu teslim etmektedir. (1)

Ağustos 1968 tarihinde Sovyet ordusunun Çekoslovakya'yı işgal etmesi olayı gerçi ilk bakışta Nato üye devletleri arasında yeniden bir birlik havası yaratmışsa da yirmi yıl öncesine kıyasla Büyük Britanya donanmasının Akdeniz'de dahi tayin edici bir kuvvet unsuru olmaktan çıkması, onun yerine Sovyet donanmasının mevkiini kapaması milletlerarası kurumlarda üye kabul edilmekle beraber milletlerarası ilişkiler alanında ağırlığını duyuran Kızıl Çin'in varlığı yine de Nato'nun gelecekteki sorununun değişik açılardan ele alınmasını gerektirmektedir.

(1) Alastair Buchan, *The Future of the NATO*, International Conciliation, November 1967, No. 565, New York, Sh. 6.

Nato yada Varşova paktlarına karşı yapılan eleştiriler bir kısım yazar yorumcu ve politikacılar tarafından hâla Soğuk harbin tabii bir sonucu olarak karşılanmaktadır. Onlara göre Nato'ya karşı ileri sürülen her tenkit komünist propagandasının bir taktiğidir, ona benzer şekilde Doğu blokunun resmî yaygın organları Varşova paktının eleştirme teşebbüslerini sinsî ve karşı devrimci kapitalist oyunlar olarak nitellendirmektedirler. Nitekim Çekoslovakya buhranı sırasında Varşova paktı üyelerine katılmayan Yugoslavya ve Arnavutluk gibi sosyalist ülkeler, milletlerarası sosyalist dayanışma kuralına tamamen aykırı olarak, çok şiddetle yerilmişlerdir.

Gerçek halde ise milletlerarası politikanın tümünü kucaklayan bu paktlar çok daha karmaşık, tümü ile kavranması güç, girift ekonomik, siyasî ve sosyal sorunların bir parçasıdır. Sistemin bir köşesinde başgösteren bir sarsıntı çok geçmeden diğer kısımlarına da sıçramaktadır. Dolayısıyla her Nato aleyhtarlığı yada eleştirme teşebbüsünü bir komünist faaliyet olarak damgalamak ne kadar hatalı ise Nato yada Varşova paktları üyelerinin birleşmiş, anlaşmış, tek vücut haline *gelmiş* bir bütün olduklarını sanmak öylesine yalnız bir teşhistir.

Nitekim 1949 da devrin dışişleri bakanı Atlantik Savunma paktını «medenî ve siyasî hürriyetlere dayanan, insana hürmet gösterdiği için ortadan kalkamayacak olan bir inanç tasarrufu» olarak nitellendirdiği günler çoktan geçmiştir. Ara yerde otuz yıldır âman bilmeyen faşist bir diktatörlük rejimine sahip ve Afrika'daki sömürgelerini tasfiye etmek şöyle dursun genişletmeğe çalışan Portekiz gibi bir ülke, tâlihsiz bir siyasî mücadele sonunda keza kuvvetli faşist eğilimler gösteren askerî bir cuntanın eline geçmiş Yunanistan gibi ülkeler de - Jeopolitik mevkiileri sebebiyle - Nato paktının üyeliğine kabul edilmişlerdir. İşte bu sebeble Nato'nun yirminci yıldönümünün yaklaştığı bu sırada Birleşik Amerika'nın en ileri gelen günlük gazetesi olan New York Times «Nato'da gün batışı» başlıklı yazısında haklı olarak şu soruları sormuştur : «Başlangıçta askerî himaye sağlamak amacı ile geliştirilen ittifaklar, ahenkli bir amaç birliği yaratma konusunda birbirlerinden çok farklı nitelikler taşıyan bir ülkeler grubunu bir arada bulundurmağa elverişli midir? Bu pakt etkili bir diplomatik âlet haline gelebilir mi? Bütünleme için gerekli olan askerî ve teknolojik zorunluklar daha büyük bir uluslararası eylem serbestisi dileği ile bağdaşabilir mi?» (Kasım 1967)

Günlük bir gazetede açığa vurulan bu tereddüdlere ve bunları daha bilimsel çerçevelere oturtan bir dizi akademik eserler, örneğin Cumhuriyetçi partinin yenilen başkan adayı Nelson Rockefeller'in dış politika müşaviri Harvard üniversitesi profesörlerinden Henry A. Kissinger'in «Huzursuz ortaklık» (The Troubled partnership) adlı eseri, Nato'yu emperyalizmin ana aracı haline indirgeyen ideolojik propagandanın dışında meselenin çok yönlü, problematik taraflarını ortaya koymağa yaratmıştır.

28 — 31 Temmuz 1968 tarihinde Hollanda'nın Tilburg üniversitesinde düzenlenen «Atlantik ittifakının geleceği» konulu kolokiyumu işte bu çeşit sorunlara cevaplar bulmağa çalışmıştır. Bu kologyuma katılanların üçte biri Nato'ya üye olan devletlerin elçileri, ikinci üçte biri yine bu üye devletlerin yüksek dereceli uzman memurları ve sonuncu üçte biri ise üniversite profesörlerinden müteşekkildi. Böylece bir yandan büyükelçilerle generaller ve eksperler, hükümet görüşlerini öte yandan genellikle karşı kutbu temsil eden bilim adamları kişisel görüşleri temsil etmişlerdir. Nitekim konuşmalar süresince günümüzün toplumlarında belirmiş bulunan yeni bir kuvvetin, «gençlik iktidarının» en içten savunucuları bu gençler tarafından çoğu zaman beğenilmeyen hocaları oldukları anlaşılmıştır. Kologyum bilimsel çalışmalarını iki grub halinde yürütmüştü. Birinci grubun yöneticisi Paris'teki Siyasal Bilim Enstitüsü öğretim üyelerinden, dördüncü ile beşinci Cumhuriyetin dış politikasını tahlil eden bir eserin yazarı, Profesör de Carmoy; ikinci grubun yöneticisi ise Minnesota üniversitesinden Harold C. Deutsch'dü. Kologyuma katılan Türk heyeti Nato nezdindeki büyükelçimiz Nuri Birgi, Dışişleri Bakanlığı Nato dairesi üyelerinden Şükrü Elekdağ ve S. B. F'den Prof. Dr. Nermin Abadan'dan müteşekkildi.

Ele alınan konuların başında Avrupa - Amerika ilişkileri, doğu Avrupadaki gelişmeler, Varşova paktı ile olan ilişkiler ve Avrupa güvenlik sistemini kurma meseleleri yer almıştır. Bütün kologyum boyunca askerî sorunlar ve silâhlanma gibi teknik meseleler ölçüsünde, Nato'nun siyasal yönleri eşit ağırlıkta tartışma konusu olmuştur. Bu sorunlarda beliren hâkim fikirleri aşağıda kısaca özetlemeğe çalışacağız :

I — NATO savunma paktının geleceği

Kologyuma katılan önemli sayıda temsilciye göre NATO ilk kurulduğu yıldan bu yana fazlası ile değişmiştir ve bu değişme süreci devam edecektir. Başlangıçta sırf yıldırma amacı ile kurulmuş bulunan bu savunma paktı, zamanla barış yaratıcı görevler de benim-

semiştir. Dolayısıyla paktı amacı sadece anlaşmazlıkları silâh gücü ile durdurma olmayıp, ayrıca çatışmaların çıkmasını yada bu çatışmaların hızla büyümelerini önlemektir. Başka bir deyimle bu görüşü savunanlara göre NATO, askerî bir savunma paktı çerçevesinde, Birleşmiş Milletler teşkilâtının aslî görevlerinden birini yürütmektedir.

Ancak bu teşhis sadece kısmen kabul görmüştür. Diğer bir kısım gözlemci için NATO kendi yapısında geçirmiş olduğu bu yapısal değişime rağmen özellikle bir kısım genç kuşakları paktı kuşku içinde değerlendirenler için çekici olmamıştır. Bu sebeble 1968 yılının yaz aylarında NATO'ya dahil hemen bütün ülkelerin toplumsal hayatında bu savunma paktı ile ilgili bir huzursuzluk (malaise) sezmeğe mümkündür. Sorun, bu huzursuzluğun sebeplerini bulmak ve bu huzursuzluğu kısmen gidermektir. Tartışmaların sonucunda şu görüş genel bir kabule kavuştu : hernekadar bir kısım kararlı gençlerin NATO'ya karşı tutumlarını değiştirmek mümkün olmayacaksa da, soğuk harbin yarattığı salt durdurma (deterrence) politikası yerinde, belirli ölçüde gerginliği azaltan bir yumuşama (détente) siyasetinin izlenmesi yerinde olacaktır. Şu kadar ki yumuşama politikasının temelinde, durdurma (deterrence) temel bir unsur olarak yer almalıdır.

Paktın müstakbel gelişimi ile ilgili olarak yapılan diğer yorumlar daha çok NATO'nun dayanmakta olduğu fikrî temelleri ilgilendiriyordu. Anlaşılmış bulunuyor ki NATO, vaktile sanıldığı ve umulduğu gibi evrensel, kapsamlı, kucaklayıcı ülkelere hizmet etmeğe elverişli değildir. (2) Bu savunma paktı sadece belirli bölgesel çerçeveler içinde ulusal çıkarların savunmasını kısmen mümkün kılan askerî ve siyasî bir organ olarak kalma durumundadır.

II — Amerika - Avrupa diyalogu ortasında NATO

Nato paktının üye devletlerini yakından ilgilendiren bir husus Avrupa - B. Amerika ilişkilerinde beliren hayli karışık ve karmaşık yapısal sorunlardır. Hernekadar üye devletlerin resmî temsilcileri, (elçiler ve devlet memuru teknisyenler), özellikle Amerikan ve tercihan Kanadalı silâhlı kuvvetlerin sürekli olarak Avrupa topraklarında kalmalarını ve ayrıca bu ilgili devletlerin siyasî ağırlıklarını

(2) **Das Atlantische Bündnis**, Bericht über das Internationale Seminar an der Albert-Ludwigs-Universität, Freiburg i. Br. im April 1960, Kısım V, Sh. 60-70. NATO'nun aslında savunması gereken ahlâkî ve fikrî ilkeleri etrafında sıralanmış bulunmaktadır.

ortaya koymalarını savunmuşlarsa da, kologyuma katılan çeşitli bağımsız temsilciler her üye devletin sınırları içinde Amerikanın rahatsızlık yaratıcı üstünlüğünü kınayan önemli sayıda sosyal güçlerin bulunduğunu işaret etmekten geri kalmamışlardır.

B. Amerika'nın Nato örgütü içindeki hâkim durumu resmî temsilciler tarafından «kabulü gereken bir vakıa» olarak nitellendirilmiştir. Bununla beraber bir yandan Amerika'nın Avrupa'daki rolünün - Almanya sorunu dışında - gittikçe artan ölçüde eleştiri ve direnişlere sebep olacağı bilinci, öte yandan B. Amerika'nın müttefikleri konusunda uğradığı hayal kırıklığı (örneğin Fransa'nın tutumu), bizzat müttefikleri Nato'nun içinde bir çeşit Avrupa örgütü yaratma fikrine doğru sevk etmektedir. Sir Alistair Buchan bu konuda özellikle Türkiye'yi yakından ilgilendiren bir teklifle ortaya çıkararak, biri kuzey, daha doğrusu ileri derece endüstrileşmiş, diğeri güney, daha doğrusu ekonomik bakımdan az gelişmiş ülkeleri kapsayan Nato - içi ikili bir Avrupa örgütü kurma fikrini beslemektedir. Böyle bir ayırımın aslında Nato örgütü içindeki eş değer üyeleri gerçek halde birinci ve ikinci sınıf devletler tasnifine doğru götüreceğine şüphe yoktur.

B. Amerika'nın yerini alacak olan bütünleyici bir Avrupa Savunma örgütü (European Defence Organization) Avrupalılarca ancak kısmen benimsenmektedir. Onları en fazla düşündüren nokta, böyle bir kuruluşun ne ölçüde ek masraflar yaratacağı meselesidir. Bu fikre taraftar olanlar ise bir Avrupa Savunma örgütünü sadece Avrupa savunma ekonomisinde yaratacağı rasyonelleşme gerekçesine oturtabilmektedirler. Avrupa devletlerinin de bir nükleer güç geliştirmeleri ve böylece ikili bir sütun sistemi teklifi özellikle Avrupalı devletler tarafından şiddetle redd edilmiştir. (3)

Bir danışma ve güdülecek savunma siyasetinin koordinasyon organı olarak Nato'nun önemi kabul edilmekle beraber, bu hususta bir takım yenilikler yapma istekliliği belirmedi. Hâkim kanaate göre Nato'nun işleyen mekanizmasından bu alanda hiç bir devlet yeterli derecede faydalanmamakta olduğudur.

(3) Pierre Hassner, **Change and Security in Europe, Part II : In Search of a System**, Adelphi Papers, No. 49, July 68, Institute for Strategic Studies, London, Hassner bu incelemesinde Avrupa güvenliği ile ilgili olarak dört model geliştirmektedir: a) Tâdil edilmiş ikili kutuplaşmış sistem, b) Teminatlı yumuşama modeli, c) De Gaulle'ün benimsediği «Avrupa devletleri» modeli, d) Bütünleşmiş Avrupa modeli. Bk. Sh. 24 - 35.

III — Nato ve Doğu Avrupa'daki gelişmeler

Genellikle kabul edilen eğilime göre üye devletler Doğu Avrupa'daki ulusal bağımsızlık ve liberalleşme hareketlerini iyi karşılamaları gerekmektedir beraber Nato'nun rolü kesinlikle müdahale edici olmayan şekilde gelişmelidir. Bu arada tüm milliyetçi ve bağımsızlık akımlarının aynı ölçüde teşvike değer olmadığı fikri de ortaya konulmuştur. Özellikle Almanlar saldırgan bir milliyetçilik ve kısmen intikamcılık (irredentisme) akımının örneğin Polonya'da görüldüğü üzere fazla güçlenmesinden ürkmekte olduklarını açıkça ifade etmişlerdir.

Kologyumda önemli bir kutuplaşma yaratan görüşlerin birincisine göre Avrupa'nın istikrarını sağlamak amacı ile Varşova pak-tını olduğu gibi alakoymak, hattâ güçlendirmek Avrupa'nın yararı-nadır. İkinci görüş ise tam bunun aksine olup aşırı bir siyasal di-siplinden yakınan Doğu Avrupa'yı özlediği siyasal plüralizme ka-vuşturmak Nato'nun başlıca emeli olmalıdır. Birinci görüşte Ame-rikan - Sovyet kuvvet dengesini sürdürme, dolayısıyla Avrupa'daki statükoyu alakoyma fikri saklı bulunmakta olduğuna şüphe yok-tur.

Genellikle kabul edilen bir görüş uyarınca Nato gerçi Doğu-Batı diyalogu teşvik etmelidir, ancak aslâ müdahaleci bir organ rolünü benimsememelidir. Bu arada Nato'nun münferit olaylarla fazla ilgilenmesinin fazla yararlı olmadığı görüşü de ağır bastı. Va-rılan sonuca göre yumuşama (détente) politikasının günümüzde ulaştığı düzey aslında bloklar arası karşılıklı müzakereler sayesin-de değil, daha çok Washington ve Moskova arasındaki vasıtasız ve sürekli temaslar sonucunda sağlanmıştır. Bununla beraber bir-çok devletler bilateral yoldan yapılan çeşitli ikili anlaşmalara giriş-mektedirler. Bu neviden temaslar özellikle ekonomi ve kültürel alanda iyi sonuçlar vermesine karşılık, temel savunma sorunlarında fazla etkili olmadıkları açıkça görülmektedir.

Batı Almanya'nın yumuşama siyaseti alanında attığı adımlar önemli tartışmalara yol açmıştır. Bir kısım üye devletler Oder-Neisse sınırı yada ona benzer durumlar konusunda yeni bir tutum benimsenin hayli sakıncalı olduğunu belirttiler. Onlara göre Doğu Almanya devletine tanınan her tâviz, sadece Batı Almanya'daki aşırı sağ cenahi kuvvetlendirecektir. Diğer bir grup üyeler ise aksine meselenin Doğu Almanya'nın resmen tanınması olmayıp, iki Al-

manya'nın karşılıklı ilişkisinin ilerde ne olacağı meselesi olduğunu ileri sürdüler. (4)

IV — Nato, Varşova paktı ve bir Avrupa Güvenlik sistemi

Tartışılan diğer bir konu Nato ve Varşova paktlarının çözülüp, onun yerine bir «Avrupa Güvenlik Sistemi»nin ikame edilip edilemeyeceği meselesi idi. Tartışmanın başında bu iki paktın karşılıklı olarak kıyaslanamayacağı noktası karara bağlandı. Bir kısım yorumculara göre Varşova paktının üyelerinin sık sık bir Avrupa Güvenlik konferansının toplanması konusundaki talepleri daha çok Doğu Avrupa ülke halklarının dileklerini yansıtmaktadır. Buna karşılık diğer bir görüş bu talebin geniş halk tabakalarının istekleriyle ilgili olmayıp, sadece komünist yöneticilerinin tek taraflı olarak Nato'yu dağıtma çabalarından ibaret olduğunu önermişti. Her ne kadar kolokyuma katılanlar Varşova paktı dağılmaksızın Nato'nun da feshedilemeyeceği fikrine taraftar kalmışlarsa da, bir kısım temsilci yine de Doğu - Batı diyalogunun kuvvetle teşvik etmek gerektiği hususunda ısrar etmişlerdir.

Bu yolda yapılan teklif aynı zamanda her iki paktın üyelerini yeni ve ortak bir kuruluş içinde yan yana getirmeği öngörüyordu. Başka bir deyimle gerçekçi bir dış politika görüşü Sovyet Rusya'yı bir Avrupa devleti olarak her çeşit birleştirme teşebbüsüne katmakta, öte yandan ise B. Amerika'yı Atlantığın karşı kıyısında bulunmakla beraber büyük devlet sıfatıyla Avrupa işlerinden ayırt edilemeyeceği noktasını savunmaktadır. (5)

Nükleer silâhların azaltılması ve bunun sonucunda askerî kuvvetlerin indirilmesi meselesi kolokyumda uzun boylu inceledi. Her türlü yumuşama politikasının temelinde yine de nükleer güce dayanan bir durdurma politikası yattığı cihetle, Rapacki plânı NATO çerçevesinde uygulanamaz gerekçesi ile kenara karşılıklı anlaşmalar, günün birinde inanılır bir tehdidin bulunmadığı ve büyük Avrupa Güvenlik konferansının toplanabileceği ortamın geldiğini yaratabilir görüşü geçerlik kazandı.

Avrupa Güvenlik Sisteminin mahiyeti konusunda fazla somut olan teklifler olmamakla beraber, mutabakata varılan husus şu-

(4) Zbigniew BRZEZİNSKI, The Framework of East-West Reconciliation, *Foreign Affairs* Ocak 1968, Sh. 270.

(5) Pierre Hassner, *Change and Security in Europe*, Part I: *The Background*, Adelphi Papers, No. 44, February 1968, The Institute for Strategic Studies, Sh. 5.

dur : böyle bir güvenlik sistemi kesinlikle Amerika ile Sovyet Rusya'yı kapsayacak ve günümüzde yürürlükte olan Birleşmiş Milletler güvenlik sisteminden daha etkili ve doyurucu bir şekilde işleyecektir.

Sonuç :

Uluslararası ilişkiler alanının uzmanı olmayan bir Türk siyaset bilimcisi için konunun çeşitli yönlerinden yapılan tartışması şu sonuçlar vermektedir :

- 1 — NATO'nun, özellikle resmî ve şeklî belgelerde verilen bütün teminata rağmen sosyal bir yaratık olan insanoglunda hürriyet ve eşitlik ortamı içinde, doğal yeteneklerini serbestçe geliştirmeye yardım edecek, gerçek bir demokratik düzen sağlamak için meydana gelmiş bir kuruluş olmadığı kesinlikle anlaşılmıştır. Başlangıçta açıkça askerî mülâhazalara dayanarak geliştirilmiş olan bu savunma paktı, belirli ahlâkî kurallara aldırış etmeksizin halen etken bir askerî ve siyasî örgüttür. Portekiz, Yunanistan gibi diktatörlük rejimlerine sahip, sömürgecilik ilkesinden vazgeçmiş devletlerin kuruluşta üye bulunmaları, örgütün gerçekçi hüviyetini açıkça aydınlatmaktadır.
- 2 — NATO savunma paktı, üye devletler arasında hukukî bir eşitlik farzetmekle birlikte fiilen askerî ve ekonomik üstünlüğe sahip olan B. Amerika'ya özel bir ağırlık tanımış durumdadır. Bu fiilî hâkimiyete karşı açıkça cephe alabilmiş tek üye devlet, çekirdekli silâh gücüne dayanarak NATO'nun askerî tesislerini millî sınırlarının dışına çıkarmış bulunan Fransa'dır. NATO paktı çerçevesinde yer alan üye devletler, - hukukî eşitliklerine - rağmen - ekonomik alanındaki gelişmişlik derecesine göre pakt içi grublaşmalara yol açmış bulunmaktadır. Dolayısıyla Ortak Pazara üye bulunan NATO devletleri için pakt, ulusal ekonomilerini serbest geliştirmeye yarayan bir güvenlik unsurudur. Bu devletler aynı zamanda sahip oldukları malî güç sebebiyle B. Amerika'nın siyasî müdahalelerine daha az ölçüde açıktırlar. Buna karşılık ekonomik açıdan dış yardıma muhtaç bulunan ve ulusal ekonomileri henüz gelişme düzeyinde bulunan Türkiye, Yunanistan, Portekiz, İzlanda gibi ülkelerde B. Amerika, NATO'nun sağladığı kurumsal çerçeve ve alt yapılar sayesinde diğer bölge ve kıtaalar üzerinde yürütmeğe çalıştığı genişleme politikası için gerekli olan stratejik dayanak noktalarını ele geçirmektedir. Bu devletlerle B.

Amerika arasında akdedilen ikili anlaşmalar yardımı ile bu ülkelerin bağımsızlığı ve egemenlikleri gölgelenmektedir. Dolayısıyla NATO, Avrupa'daki üye devletler için ortak bir kültür ve daha önemlisi ortak bir ekonominin savunma organı olmasına karşılık, Türkiye gibi ülkeler için daha çok B. Amerika'nın askerî ve siyasî nüfuzunu yürüttüğü şekli bir uluslararası örgüttür.

- 3 — Bugünedek izlenen Türkiye'nin dış politikası, benzer bir jeopolitik durumda bulunan Danimarka ve Norveç'ten farklı olarak ulusal sınırları içinde askerî üs ve tesislerin kurulmasına karşı çıkmamıştır. Bu nedenle Türkiye'yi ilgilendirmeyen bir çatışma sırasında Amerikan üs ve tesisleri ile «esnek karşılık» stratejisi yüzünden, topraklarımız ilk çekirdekli darbe hedefleri arasında girebilir. Bu ihtimali çok zayıf olarak değerlendirdiğimiz takdirde dahi yine NATO'nun ikili anlaşmalar yolu ile Türk egemenlik ve bağımsızlığı ile çelişen kayıtları diğer üye devletlerden, özellikle Türkiye'nin jeopolitik durumunu andıran kuzey cemahta yer alan Danimarka ve Norveç'ten daha ağırdır. Bu sebeble Türkiye, -Çekoslovakya buhranından bu yana yeniden güçlendiği anlaşılan Sovyet Rusya'nın nüfuz politikası karşısında ulusal güvenliğin bir savunma paktı içinde sağlamağı daha uygun bulsa dahi, bir an önce NATO'nun cenderecesinden, yani öteki ortaklardan ayrı olarak yüklendiği vecibelerden, topraklarımızda kurulan üsler ve tesislerden sıyrılma birinci hedefi olmalıdır.

Bu arada müstakbel bir gelişim ortasında Türkiye'nin ekonomik açıdan az gelişmiş ülkelerle birlikte bir çeşit güney Nato alt kuruluşuna girmesi kesin şekilde önlenmelidir. Zira böyle bir örgütsel reform gerçek halde batılı kapitalistler için yeni kolaylıklar yaratmaktan başka amacı olmayan bir formül sayılmaktadır.

- 4 — NATO ve Varşova paktlarını günümüzde Avrupa'yı ayrı iki kutup etrafında kucaklayan, siyasal tercihleri farklı, fakat stratejik amaçları benzer, iki savunma paktıdır. Yakın geleceğin siyasal gelişmeleri artan ölçüde B. Amerika'yı Sovyet Rusya ile bir işbirliği ortamı içinde yaklaştırma eğilimini göstermektedir. Böyle bir siyasal yada kurumsal birleşme karşısında tarafsızlık ilkesi, özellikle uzun bir tarihî geleneğe dayanmadıkça, gerçekleştirilmesi güç bir hedef haline gelecektir. Bu sebeble Türkiye için en önemli hedef, müstakbel bir karma Avrupa güvenlik sistemi ulusal bağımsızlığını tam anlamı ile koruyan yerini bulmaktır.